Gráfelmélet/Diszkrét Matematika MSc hallgatók számára

4. Előadás

Előadó: Hajnal Péter

Jegyzetelő: Kertész Balázs 2009. szeptember 28.

1. k-szoros élösszefüggőség

Definíció. Legyen G gráf és $k \in \mathbb{N}^+$. Ekkor G-t *k-szorosan élösszefüggőnek* mondjuk, ha minden $F \subseteq E(G)$ és $|F| < k$-ból következik, hogy $G - F$ összefüggő.

Példa. A G gráf kétszeresen élösszefüggő akkor és csakis akkor, ha G összefüggő és minden $e \in E(G)$ esetén az e él elhagyásával G még összefüggő marad.

Észrevétel.

(i) Gráfok egyszeres élösszefüggősége ekvivalens az összefüggőségükkel.

(ii) Legyen $l < k \in \mathbb{N}^+$, ekkor G gráf k-szoros élösszefüggőségéből következik, hogy G l-szeresen is élösszefüggő. Tehát öf $\equiv$ 1-élöf $\Leftarrow$ 2-élöf $\Leftarrow$ 3-élöf $\Leftarrow \dots$

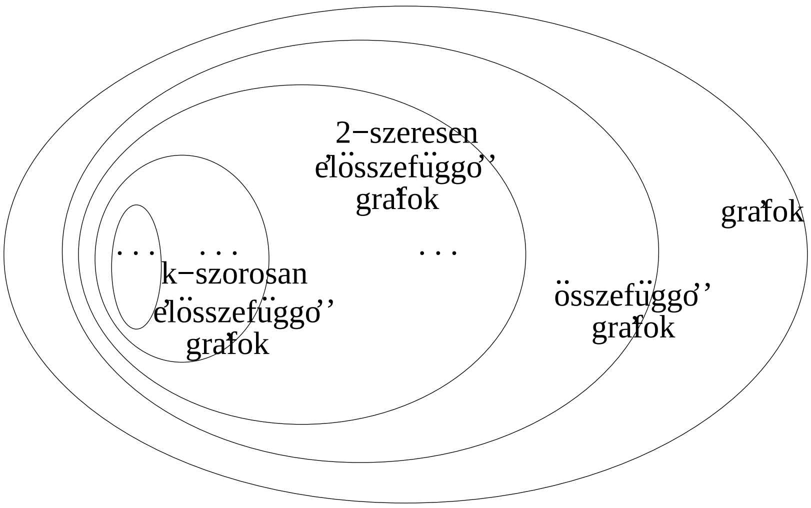

1. ábra. Az élösszefüggőségi osztályok Venn-diagramja

Jelölés. Legyen G gráf, ekkor $U \subseteq V(G)$ esetén U *élhatárán* a $\partial U = \{e \in E(G) \colon e$ két végét szeparálja $U\}$ halmazt értjük.

Észrevétel. A G gráf k-szorosan élösszefüggő akkor és csakis akkor, ha minden $U \subset V(G)$ csúcshalmazra, amelyre $U \neq \emptyset, V(G)$ fennáll, teljesül, hogy $|\partial U| \geq k$.

Megjegyzés. $|\partial(\{x\})| = |\{$az x-re illeszkedő nem hurokélek$\}| = d(x)$, ha G-ben nincs hurokél.

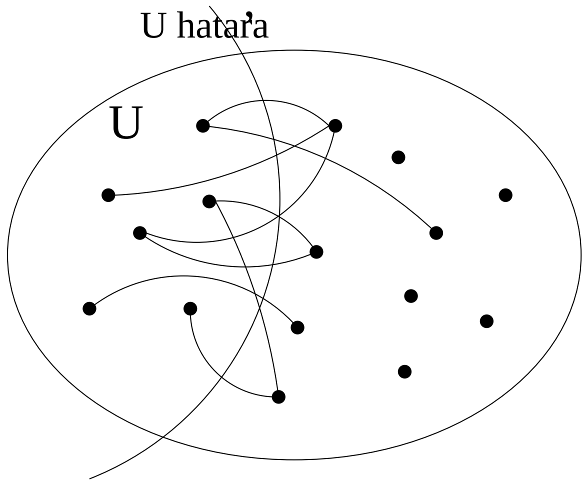

2. ábra. Egy U ponthalmaz (él)határa

$$G \xrightarrow[\text{elhagyása}]{\text{hurokélek}} G_0 \qquad G\ k\text{-szorosan élösszefüggő} \Leftrightarrow G_0 \text{ is } k\text{-szorosan élösszefüggő}.$$

Jelölés. $k \geq 1$ egész esetén G gráf minden *élének megk-szorozásán* azt a $k \cdot G$ gráfot értjük, amelyben G minden élét k párhuzamos élsereggel helyettesítjük.

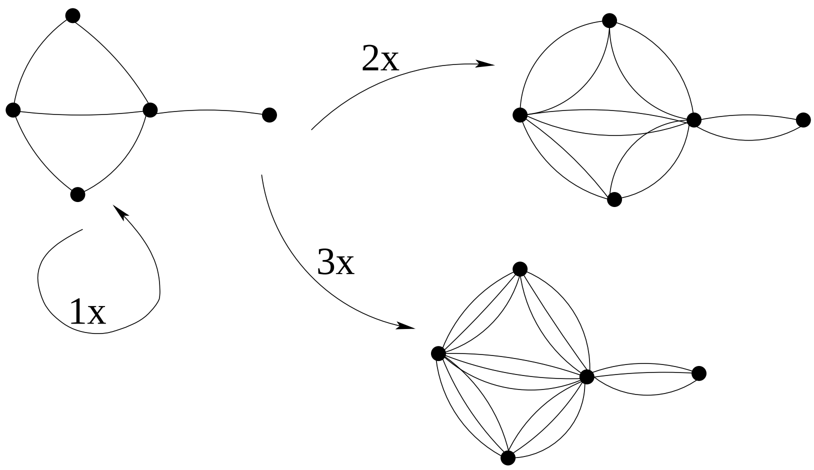

3. ábra. Példa egy gráf többszörözésére

1. Állítás. *Tekintsük a G összefüggő gráfhoz tartozó $k \cdot G$ gráfot, $k \geq 1$ egész, ekkor $k \cdot G$ k-szorosan élösszefüggő.*

2. Állítás. *A K_{k+1}, $k+1$ pontú teljes gráf, k-szorosan élösszefüggő.*

3. Lemma. *Legyen G k-szorosan élösszefüggő gráf esetén $|V(G)| \geq 2$, ekkor G minden x csúcsára $d(x) \geq k$ teljesül.*

Definíció. G gráf *élösszefüggőségi paraméterén* a következő mennyiséget értjük,

$$\kappa_e(G) = \begin{cases} \max\{k\colon G \text{ k-szorosan élösszefüggő}\} & G \text{ összefüggő} \\ 0 & G \text{ nem összefüggő.} \end{cases}$$

Észrevétel. $\kappa_e(G) = \min\limits_{\substack{U \subseteq V(G) \\ U \neq \emptyset, V(G)}} |\partial U|$

Megjegyzés. $\kappa_e(G)$ kiszámítható hatékony módon, méghozzá a folyam algoritmussal.

G-ből egy hálózatot készítünk minden élének oda-vissza irányításával és 1 kapacitás hozzárendelésével. Legyen s. illetve t egy tetszőleges forrás és nyelő.

Emlékeztető. $\mathcal{V}(G)$ két osztályt tartalmazó partícióját a G gráf vágásának nevezzük, amit $\mathcal{V} = (S, T)$-vel jelölünk; itt S és T a két osztály. A vágás kapacitására a következő egyszerű összefüggést nyerjük:

$$c(\mathcal{V}) = \sum_{\substack{x \in S \\ y \in T}} c(\overrightarrow{xy}).$$

Ezt a fenti konstrukcióra alkalmazva a

$$c(\mathcal{V}) = |\partial S| = |\partial T|$$

eredményt kapjuk.

A folyam algoritmus ($\Leftarrow$ MFMC) meghatározza a $\min\limits_{\substack{S \text{ szétvágja az} \\ s\text{-}t \text{ csúcspárt}}} |\partial S|$ értéket.

$$\min_{U \neq \emptyset, V(G)} |\partial U| = \min_t (\min_{s \ni S \notin t} |\partial S|)$$

2. Minimális k-szorosan élösszefüggő gráfok

Az összefüggő gráfok központi szerepet játszanak a gyakorlatban. Optimalizáló kérdések természetesen vezetnek el a fák/minimális összefüggő gráfok vizsgálatához. Ez motiválja a következő fogalmat.

Definíció. G gráf *minimális k-szorosan élösszefüggő*, ha k-szorosan élösszefüggő és minden e élhalmazbeli elemre $G - e$ már nem k-szorosan élösszefüggő.

Példa. A $k + 1$ pontú teljes gráf, valamint $k \cdot T$, ahol T fa.

4. Lemma. *$A, B \subseteq V(G)$, akkor*

$$|\partial(A \cap B)| + |\partial(A \cup B)| \leq |\partial A| + |\partial B|$$

Bizonyítás. Mindkét oldal éleket számlál. Beláthatjuk, hogy minden élt a jobb oldal legalább annyiszor megszámlál, mint a bal. $A, B \subseteq V(G)$ 4 részre osztja $V(G)$-t: $A \cap B$, $A \cap \overline{B}$, $\overline{A} \cap B$, $\overline{A} \cap \overline{B}$. Ezekre nézve a nem ugróéleknek nincs szerepük. A további 6 típusba sorolhatóak.

(i) $A \cap \overline{B} - \overline{A} \cap \overline{B}$ él: a jobb és bal oldalhoz egyaránt egy-egy élt ad.

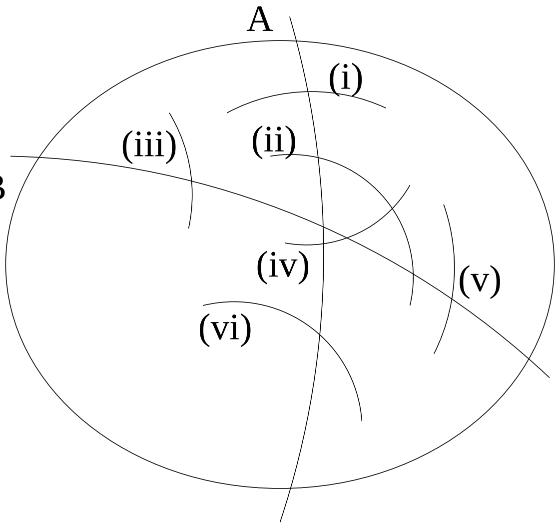

4. ábra. A hat eset

(ii) $A \cap \overline{B} - \overline{A} \cap B$ él: a jobb oldalhoz 2-t ad, a bal oldalhoz viszont egyet sem.

(iii)–(vi) eseteket hasonlóan vizsgálhatóak, de nem végezzük el.

□

5. Tétel. *Ha G gráf, melyre $|V(G)| \geq 2$, minimális k-szorosan élösszefüggő, akkor G-ben van k fokú csúcs.*

Bizonyítás. Legyen G minimális k-szorosan élösszefüggő gráf, ekkor létezik $U \neq \emptyset, V(G)$, hogy $|\partial U| = k$ ($\overset{\text{elnev.}}{\equiv}$ U pontos). Célunk, hogy egyelemű pontos U-t találjunk. Vegyük észre, hogy G minimalitása miatt nincs benne hurokél. $U \neq \emptyset$ legyen egy minimális pontos halmaz. Ekkor két lehetőség van:

– U-n belül nem halad él: $k = |\partial U| \geq k|U|,$ tehát $|U| = 1$.

– U-n belül halad e él: $G - e$ már nem k-szorosan élösszefüggő $\Rightarrow$ $\exists W \subseteq V(G)$:

$$\left.\begin{array}{l} G - e\text{-re vonatkozó határ} \rightarrow\ |\partial_{G-e} W| < k \\ G - e\text{-re vonatkozó határ} \ \rightarrow\ |\partial_G W| \geq k \end{array}\right\} \Rightarrow\ W \text{ pontos } V(G)\text{-ben, } xy\text{-t elválasztja}$$

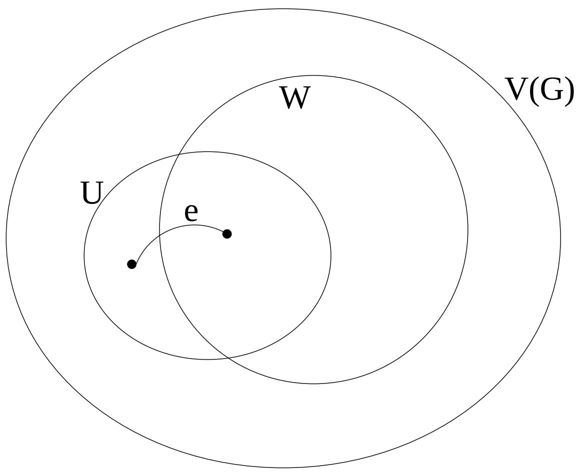

5. ábra. Az e él és a hozzátartozó két pontos halmaz

A lemma jelöléseit felhasználva legyen

$$\begin{cases} A = \overline{U} \\ B = W \end{cases}$$

$$\Rightarrow A \cap B \neq \emptyset, V(G) \qquad U \text{ minimálisan pontos halmaz, } W \text{ pontos halmaz}$$

$$A \cup B \neq \emptyset, V(G) \qquad y \notin \overline{U} \cup W$$

G gráf k-szoros élösszefüggőségéből következik, hogy $k+k \leq$ jobb oldal $\overset{lemma}{\leq}$ bal oldal $= k+k$. Ebből adódik, hogy $\overline{U} \cap W$, és $\overline{U} \cup W$ pontosak. Így $\overline{\overline{U} \cup W} \subsetneq U$ is pontos. Ez ellentmondás, mert U minimálisan pontos volt.

□

Megjegyzés. A bizonyítás a következő állítást is adja. U pontos halmaz esetén, $|U| \geq 2$-ből következik, hogy alkalmas $x \in U$ csúcsra $\{x\}$ pontos.

Ezt a megjegyzést U-ra és $\overline{U}$-ra is alkalmazva kapjuk a következő élesítést.

Következmény. Létezik legalább 2 darab k-fokú pont is egy minimális k-szorosan összefüggő gráfban.

Ha megengedünk párhuzamos éleket is, akkor ennél többet nem is mondhatunk. Ezt egy P út esetén $k \cdot P$ mutatja. Egyszerű gráfok esetén a k fokú pontok fokszáma jobb becslés is adható.

3. A k-szorosan élösszefüggő gráfok felépítése

Definíció. Legyen $l \in \mathbb{N}^+$ és $k = 2l$. vegyünk l élet és mindegyik közepén vegyünk fel egy új csúcsot. A kapott l csúcsot azonosítsuk egy új csúccsá. A fent leírt operációt élösszecsípésnek nevezzük.

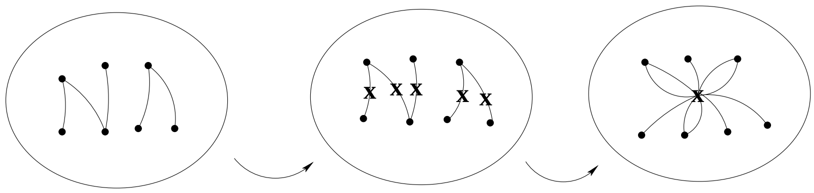

6. ábra. Élösszecsípés, $\ell = 5, k = 10$

Az operáció nem változtatja meg a régi csúcsok fokait, az új csúcs foka $k = 2l$ lesz.

6. Lemma. *Legyen G k-szorosan élösszefüggő. Képezzük $\hat{G}$ gráfot, méghozzá úgy, hogy $l = k/2$ élét összecsípjük. Ekkor $\hat{G}$ is k-szorosan élösszefüggő.*

A bizonyítandó: $U \subseteq V(\hat{G}) = V(G) \cup \{\square\}$ esetén $|\partial_{\hat{G}} U| \geq k$, amennyiben $U \neq \emptyset, V(\hat{G})$. Elegendő a $\square \notin U$ (azaz $U \subseteq V(G)$) esetre ellenőrizni.

$$|\partial_{\hat{G}} U| \geq |\partial_G U|,$$

feltéve, hogy $\square \notin U$. Ennek ellenőrzése esetanalízissel adódik. Az állítás adódik abból, hogy G k-szoros élösszefüggősége miatt $|\partial_G U| \geq k$.

Definíció. G gráf *felépíthető l él összecsípéseivel*, ha $G_0 \rightsquigarrow G_1 \rightsquigarrow G_2 \rightsquigarrow \cdots \rightsquigarrow G_i \rightsquigarrow G_{i+1} \rightsquigarrow \cdots \rightsquigarrow G_s = G$ sorozatban az $i+1$-edik tag az i-edikből úgy kapható, hogy l élét csípjük össze, vagy élt adunk hozzá két meglévő csúcs összekötésével. A sorozat első tagja 2 pontból és köztük k párhuzamos élből áll.

Következmény. Ha G felépíthető $l = (\frac{1}{2}k)$ él összecsípésével, akkor G k-szorosan élösszefüggő.

7. Tétel. *Legyen $k = 2l$, $l \in \mathbb{N}^+$ ($\Rightarrow k \geq 2$), $V(G) \geq 2$. Ekkor G gráf k-szorosan élösszefüggő akkor és csakis akkor, ha G felépíthető l él összecsípésével.*

Bizonyítás. Az elegendőség triviálisan teljesül.

„$\Rightarrow$”: Tegyük fel, hogy G k-szorosan élösszefüggő. Indukcióval bizonyítunk G csúcsméretére, és azon belül élszámára.

Indukciós alapállapot: legyen $V(G) = 2$. Indukciós feltevés: tudjuk az állítást kisebb pontszámra illetve azonos pontszám mellett legfeljebb azonos élszám esetén.

Indukciós lépés:

- G nem minimális k-szorosan élösszefüggő gráf $\Rightarrow$ létezik $e \in E : G - e$ is k-szorosan élösszefüggő.
  indukciós feltevés: $G_0 \rightsquigarrow G - e \overset{\text{ellentmondás}}{\rightsquigarrow} G$

- G minimális k-szorosan élösszefüggő. Ebből következik, hogy létezik $x \in V(G)$, amire $d(x) = k$.

  A következő lemma alapján ez az eset is könnyen tárgyalható.

  8. Lemma (Lovász László). *Legyen $\hat{H}$ egy gráf, amit H-ból nyerünk egy x csúcs és ebből kiinduló, H-hoz vezető $2s$ darab él hozzáadásával.*

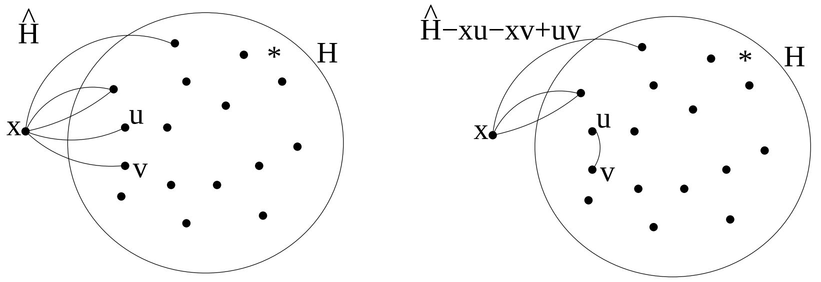

7. ábra. Lovász-féle "leemelés"

Legyen az „$U \subseteq V(H)$ esetén $|\partial U| \geq \kappa(= 2l)$, ahol $U \neq \emptyset, V(H)$" tulajdonság ($\star$). Ekkor minden xu élhez található olyan xv él, ahol $\hat{H} - xu - xv \dotplus uv$ is ($\star$) tulajdonságú.

A tétel bizonyításának folytatásához használjuk fel a lemma eredményét.

$$G \qquad x - (G - x) \overset{\text{lemma}}{\Rightarrow} x - G_1 \overset{\text{lemma}}{\Rightarrow} x - G_2 \overset{\text{lemma}}{\Rightarrow} \ldots \overset{\text{lemma}}{\Rightarrow} x \qquad G_l$$

Az utolsó gráfban (a lemma l-szeres alkalmazása után) x izolált, a maradék G gráf ($\star$) tulajdonságú, benne $k/2 = l$ darab él, amit a lemma alkalmazása hozott elő. G-t G_l-ből ezen $k/2$ él összecsípésével kapjuk. Mivel G_l teljesíti a ($\star$) tuladonságot, így k-szorosan élösszefüggő. Indukciós feltevés alapján G_l felépíthető, majd G is egy további élcsípéssel adódik.

□

A lemmát a következő órán igazoljuk. Hasonló felépítés adható k-szorosan élösszefüggő gráfokra páratlan k esetén is.